

Divisio: EUMYCOTA

Subivisio:
BASIDIOMYCOTINA

CARSTVO: MYCOTA

---

1) **Divisio: MIXOMYCOTA** (sluzave gljive)

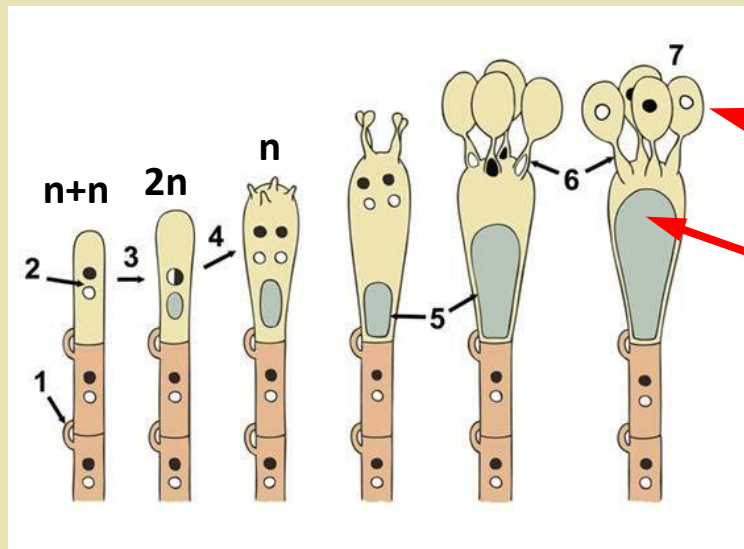
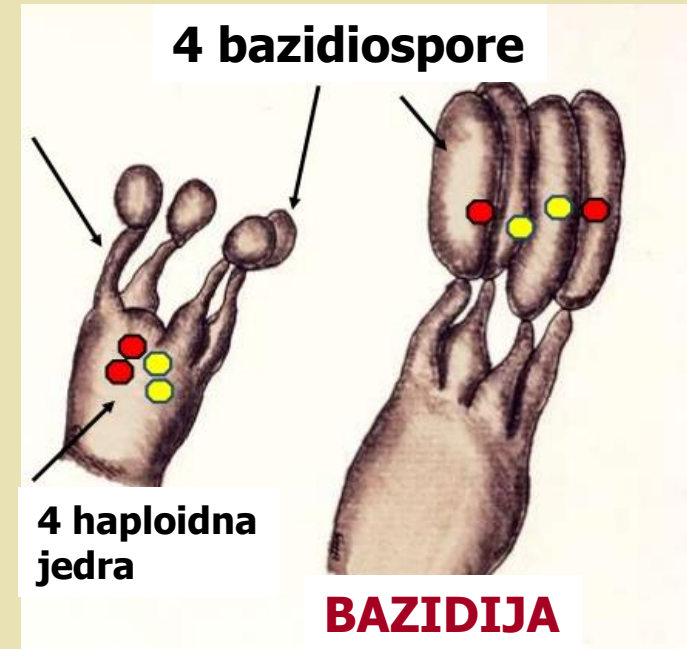
2) **Divisio: EUMYCOTA** (prave gljive)

Subdivisio:

- **Mastigomycotina**
  - **Zygomycotna**
  - **Ascomycotina**
  - **Basidiomycotina**
  - **Deuteromycotina**
- } niže gljive
- } više gljive

BASIDIOMYCOTINA

- Dostigle su najviši stupanj razvoja od svih gljiva
- Poznato je oko 25.000 vrsta
- Sve su suvozemne (saprofitske, parazitske ili mikorizne)
- Micelijum je kod svih **septiran**
- Sporonosni organ je **bazidija**, koja nastaje na vrhu dikariotskih hifa nakon polnog procesa somatogamije
- U bazidiji egzogeno nastaju 4 haploidne **bazidiospore**

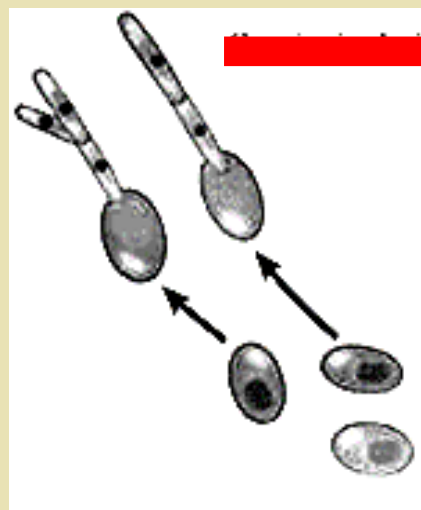
bazidiospore

bazidija

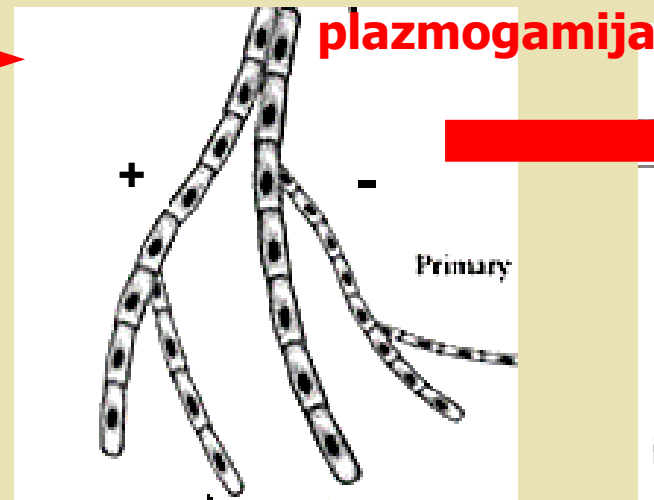

BASIDIOMYCOTINA

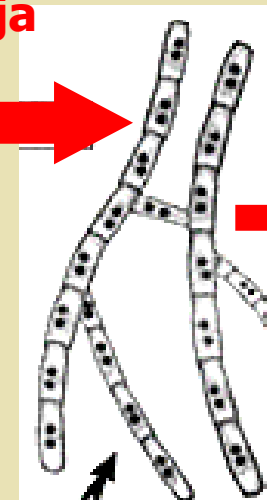
- Basidiomycotina obrazuju **dva tipa micelijuma**: primarni i sekundarni
- **Primarni** (kratkotrajan) - nastaje klijanjem haploidne bazidiospore i on je **haploidan** (**monokariotski micelijum - n**)
- **Sekundarni** (dugotrajan) - nastaje iz primarnog, nakon fuzije (plazmogamije) ćelija – nastaju dikarioni (**dikariotski micelijum - n+n**)

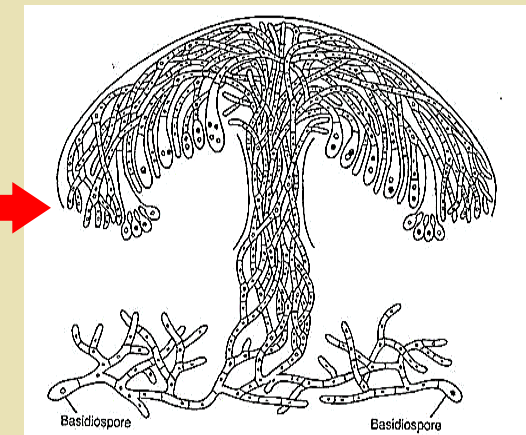
**Klijanje
bazidiospora**

**Primarni micelijum
(n)**

**Sekundarni
micelijum
(n+n)**

**Plodonosno tijelo
(n+n)**

BASIDIOMYCOTINA

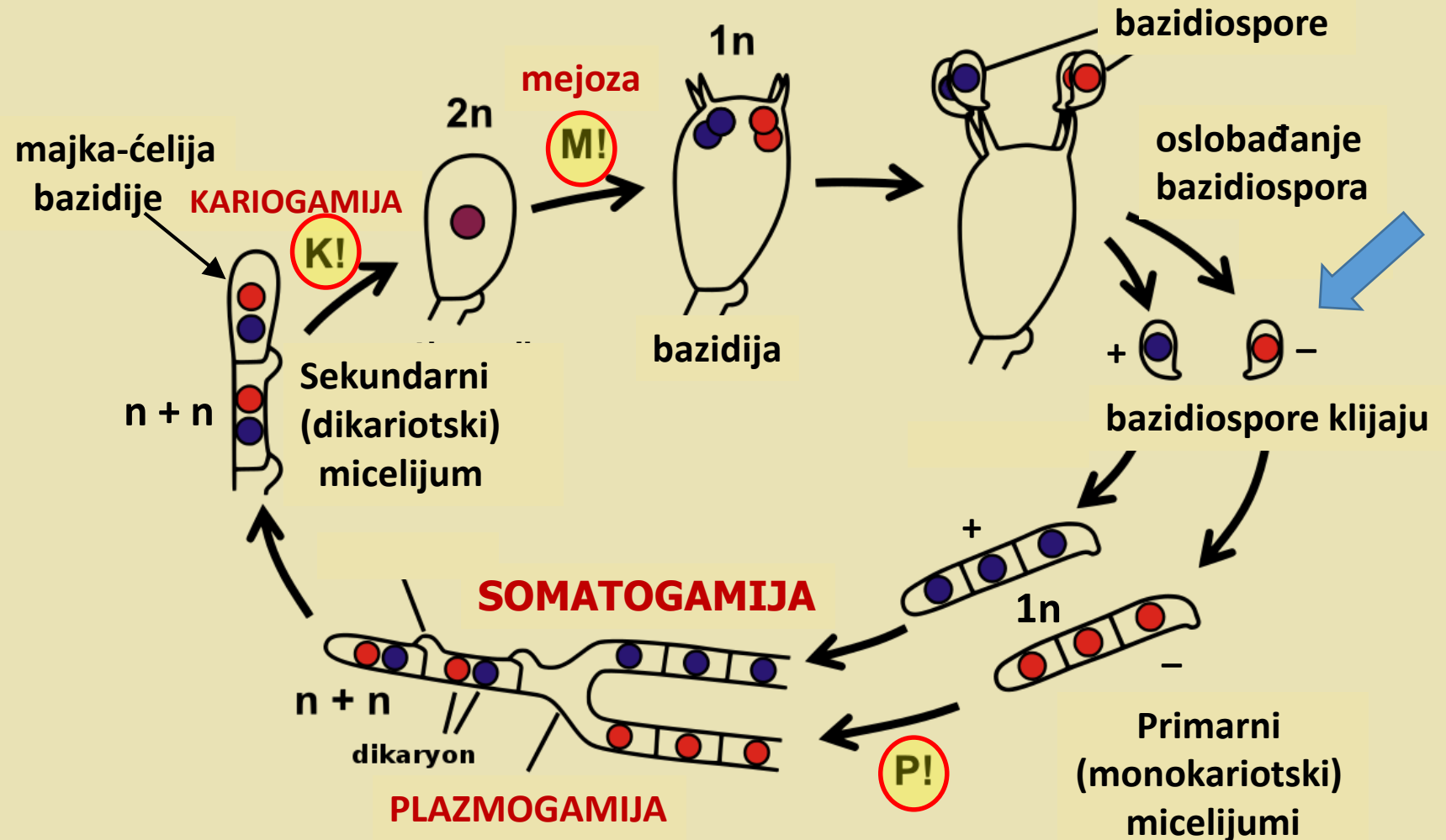
Proces nastanka **sekundarnog (dikariontskog)** micelijuma je zapravo polni proces – **SOMATOGAMIJA**

- **Homotalusne vrste -**

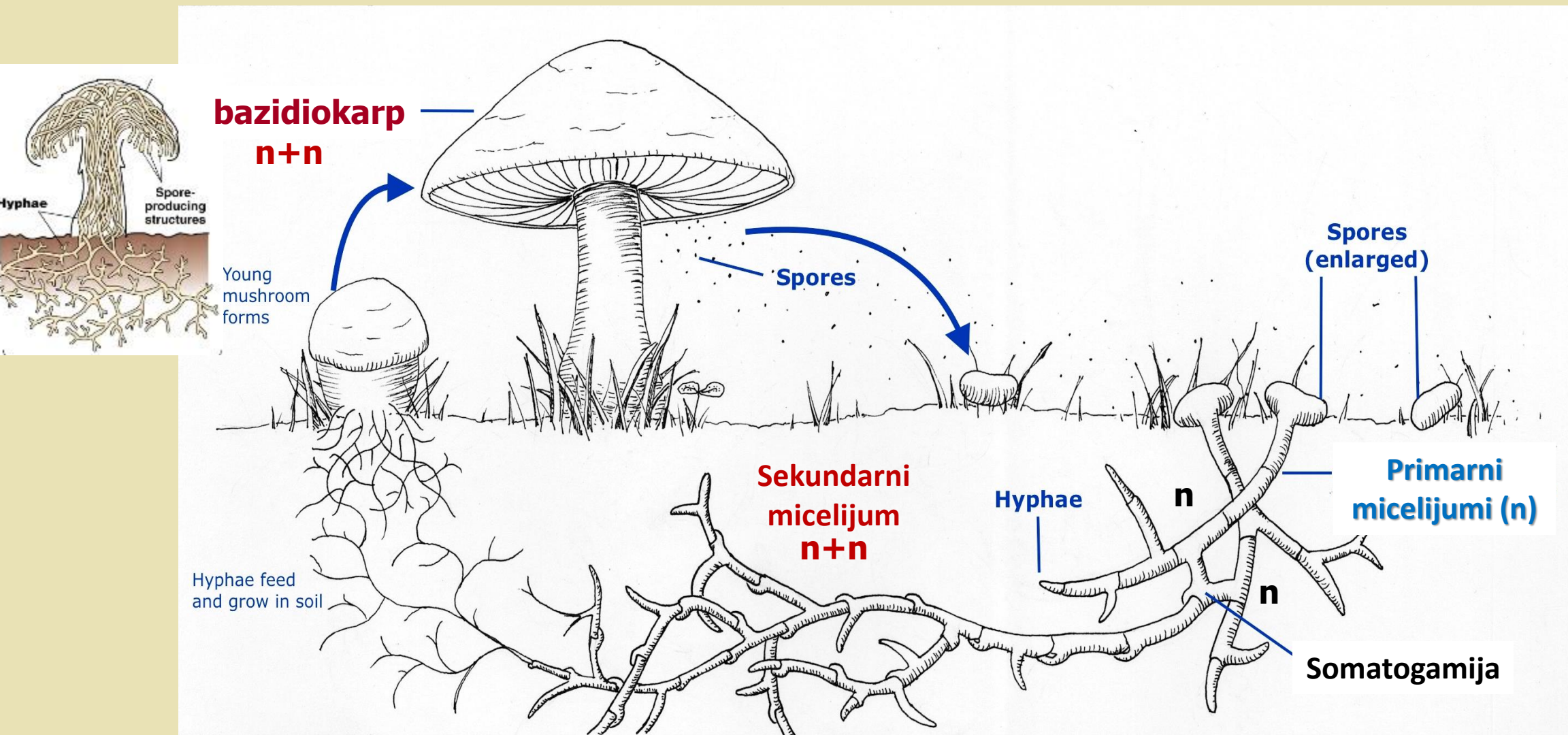
dolazi do fuzije (plazmogamije) ćelija na istom monokariotskom micelijumu i nastaju dikarioni

- **Heterotalusne vrste -**

(većina) – dolazi do fuzije (plazmogamije) ćelija dva različita monokariotska micelijuma i nastaju dikarioni

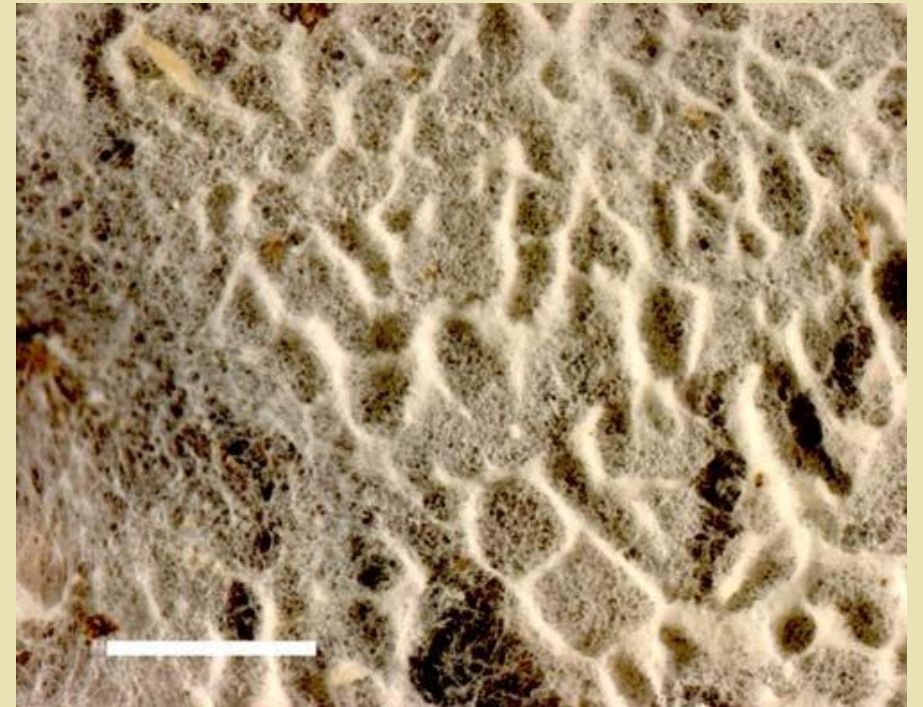
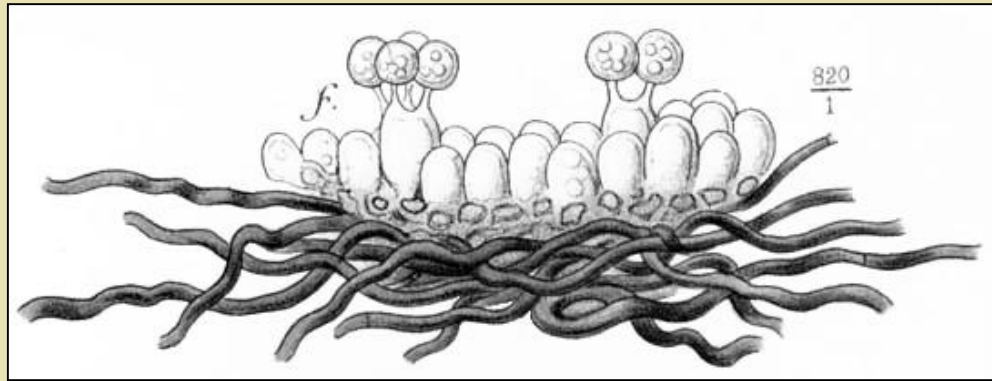

Od hifa sekundarnog micelijuma ($n+n$) nastaju **plodonosna tijela** – **BAZIDIOKARPI ($n+n$)** u kojima nastaju bazidije sa bazidiosporama

Postoji više tipova plodonosnih tijela (**bazidiokarpa**) – svi su izgrađeni od dikariontskih hifa ($n+n$) sekundarnog micelijuma, navodimo najčešće tipove:

1. RESUPINANTNO – gusti splet hifa u vidu korice sa bazidijama na gornjoj strani

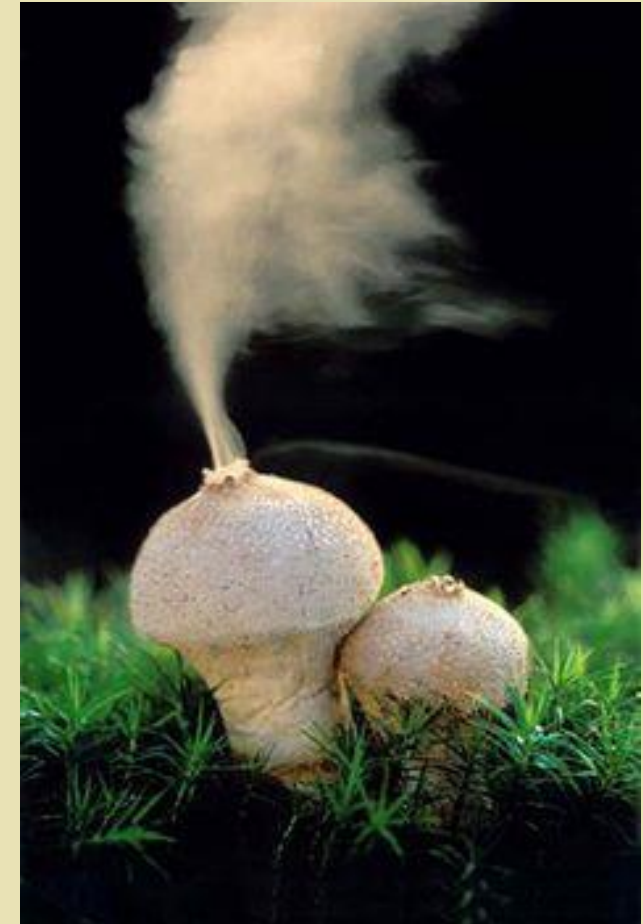
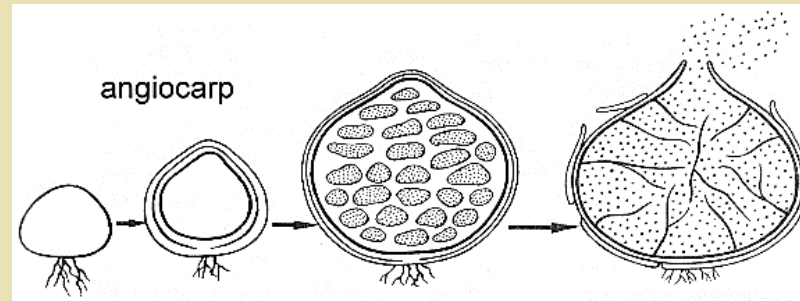

2) **KONZOLASTO plodonosno tijelo** - čvrsto, kožasto ili drvenasto, višegodišnje, za substrat učvršćeno bočnom stranom, a bazidije se nalaze na donjoj strani

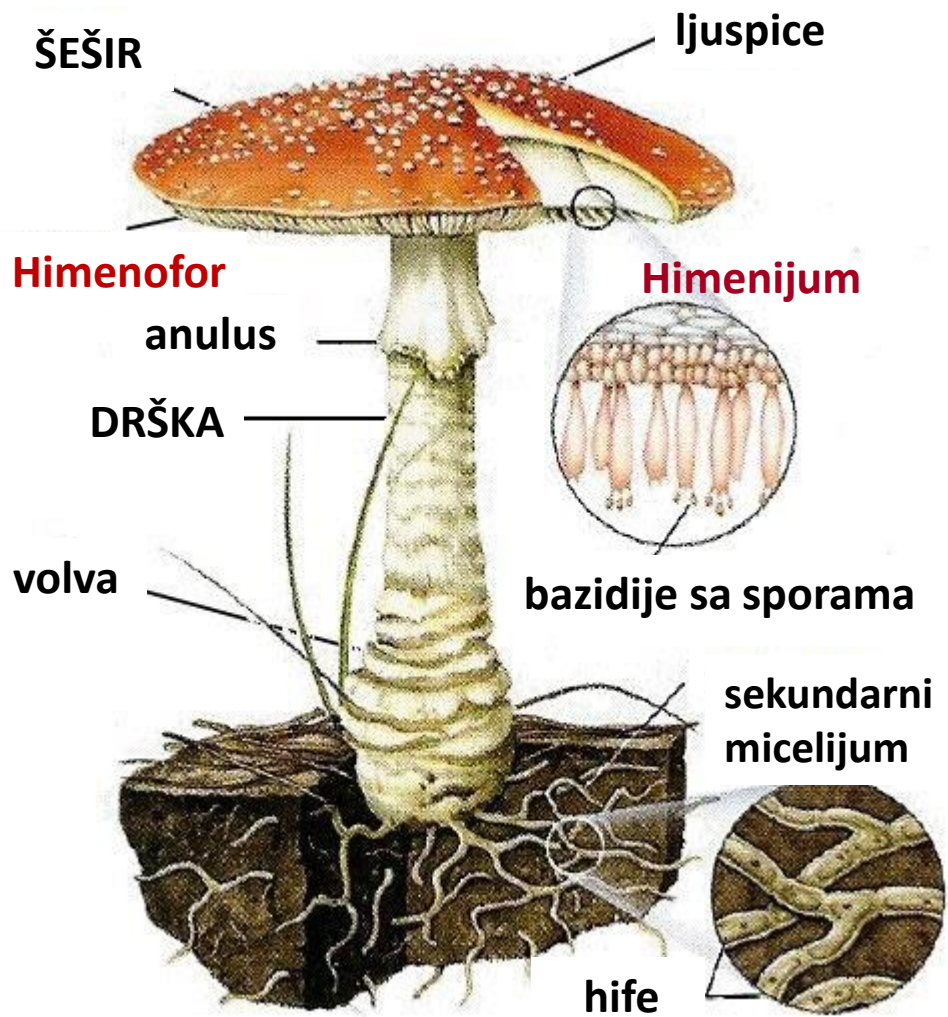

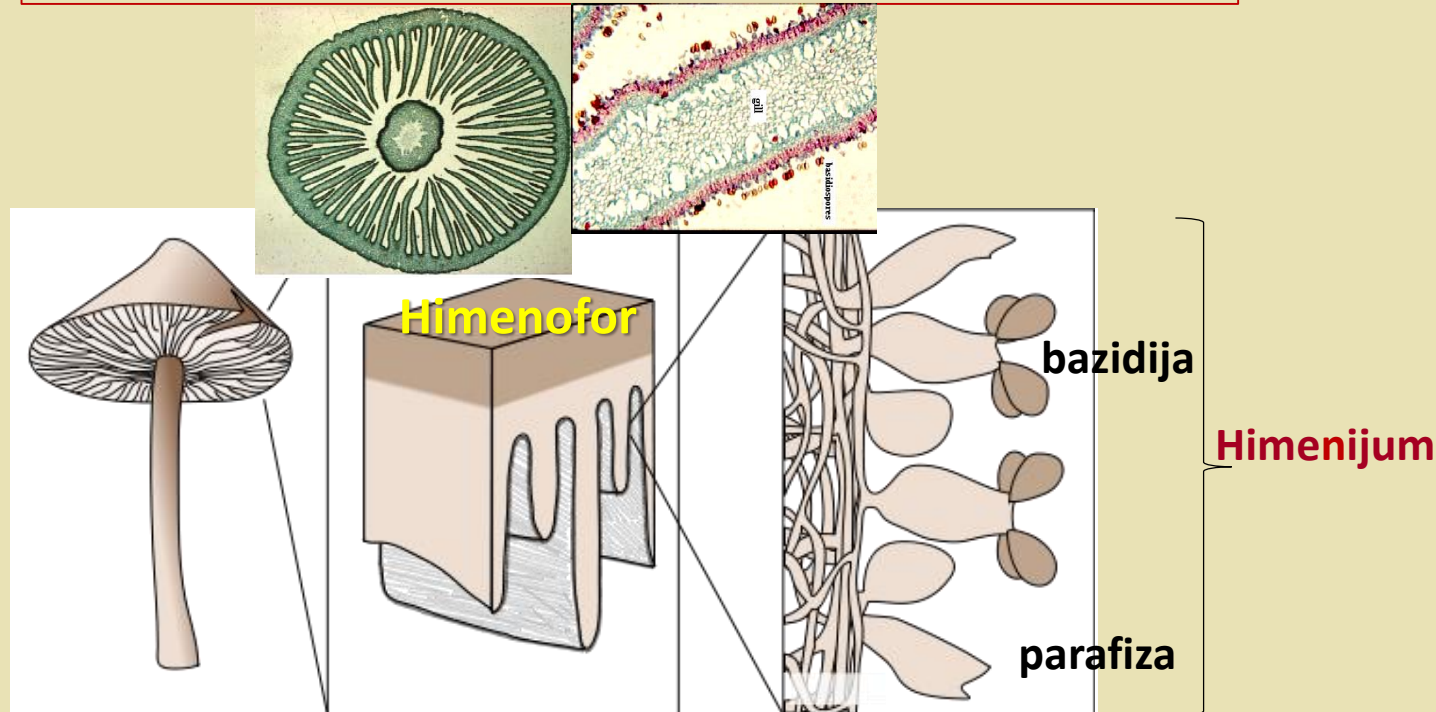
3) ANGIOKARPNA plodonosna tijela – najčešće su loptasta
(zid - peridija i unutrašnjost – gleba sa bazidiosporama)

4) PEČURKE – jednogodišnja plodonosna tijela gljiva reda *Agaricales*

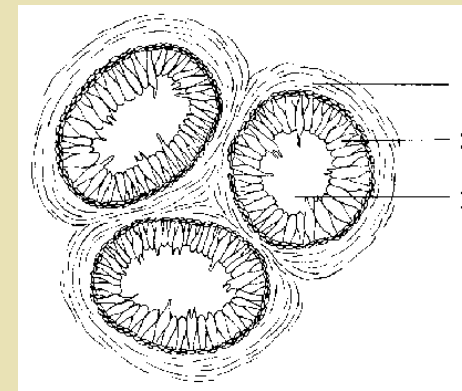
- **Himenijum** – sporonosni sloj: bazidije sa bazidiosporama i parafize (sterilne hife)
- **Himenofor** - površina plodonosnog tijela koja nosi himenijum

OBLICI HIMENOFORA

1. Listast
himenofor

2. Cjevast
himenofor

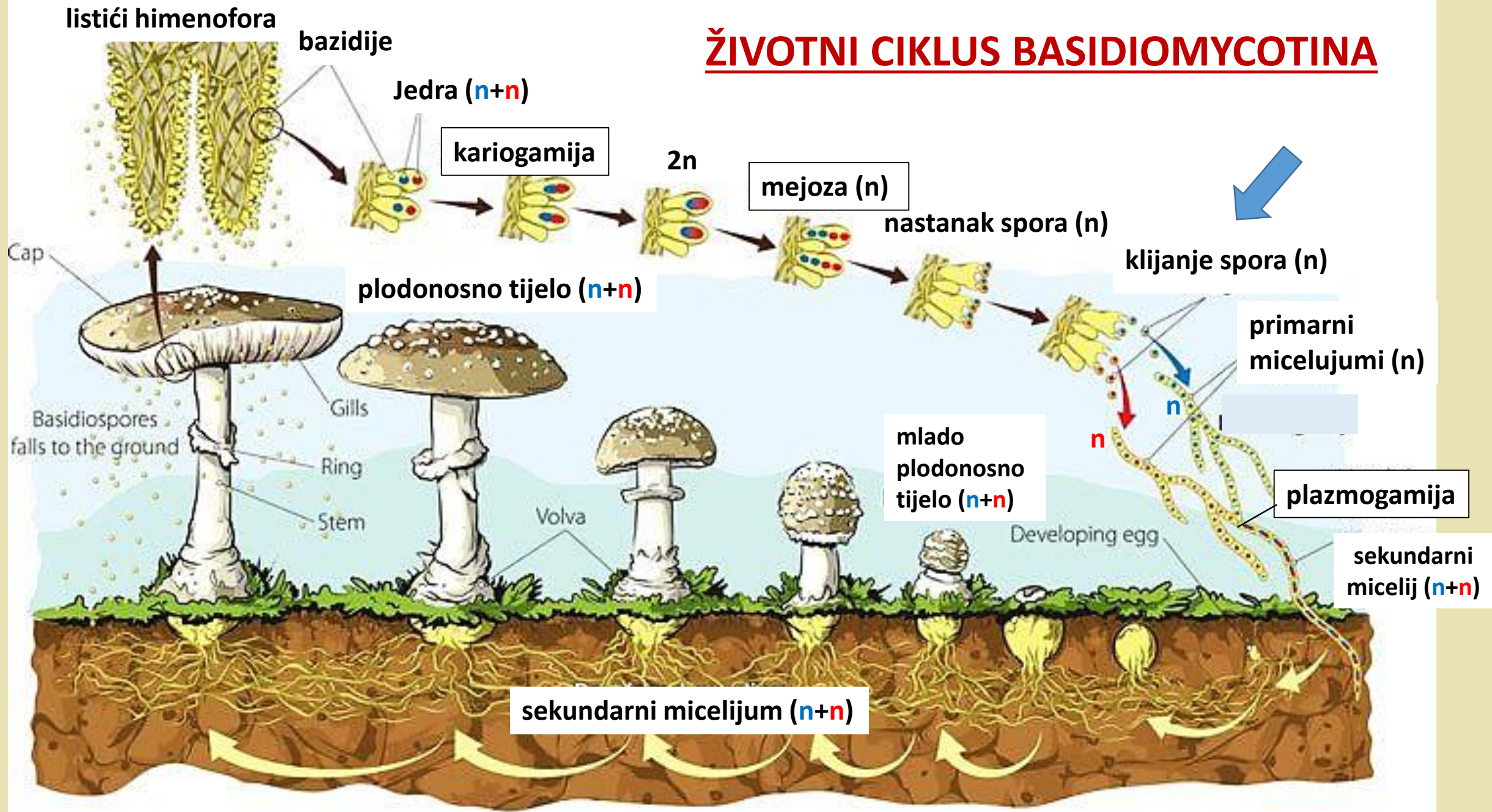
3. Zubčast (bodljast)
himenofor

4. Himenofor u
vidu lavirinta

ŽIVOTNI CIKLUS BASIDIOMYCOTINA

Podrazdio **BASIDIOMYCOTINA** je podjeljen na **tri klase**:

- **Hymenomyces** - plodonosno tijelo sa himenijumom (resupinantno, konzolasto ili pečurka)

- **Gasteromyces** - plodonosno tijelo bez himenijuma (angiokarpno)

- **Teliomyces** - paraziti - **nemaju** plodonosno tijelo

1. Klasa Hymenomycetes

- Micelijum je višegodišnji i obično raste u zemljištu, na drvnoj masi (ksilofili) i drugim organskim supstratima
- Većina vrsta su saprofiti, ima i mikoriznih
- Plodonosna tijela sa himenijumom (**resupinantna, konzolasta ili pečurke**)

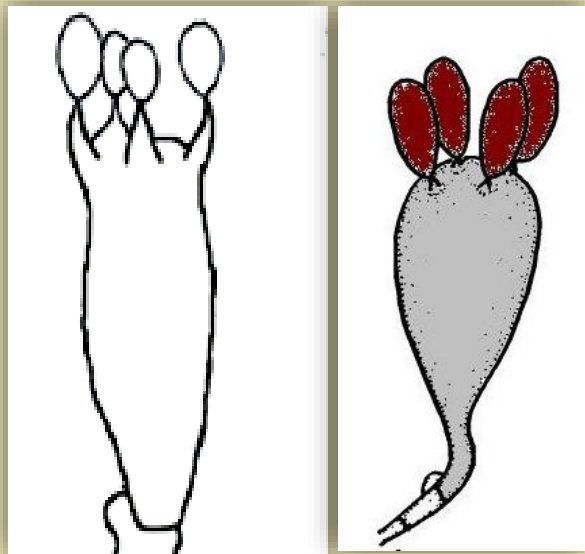

1. Klasa Hymenomyces

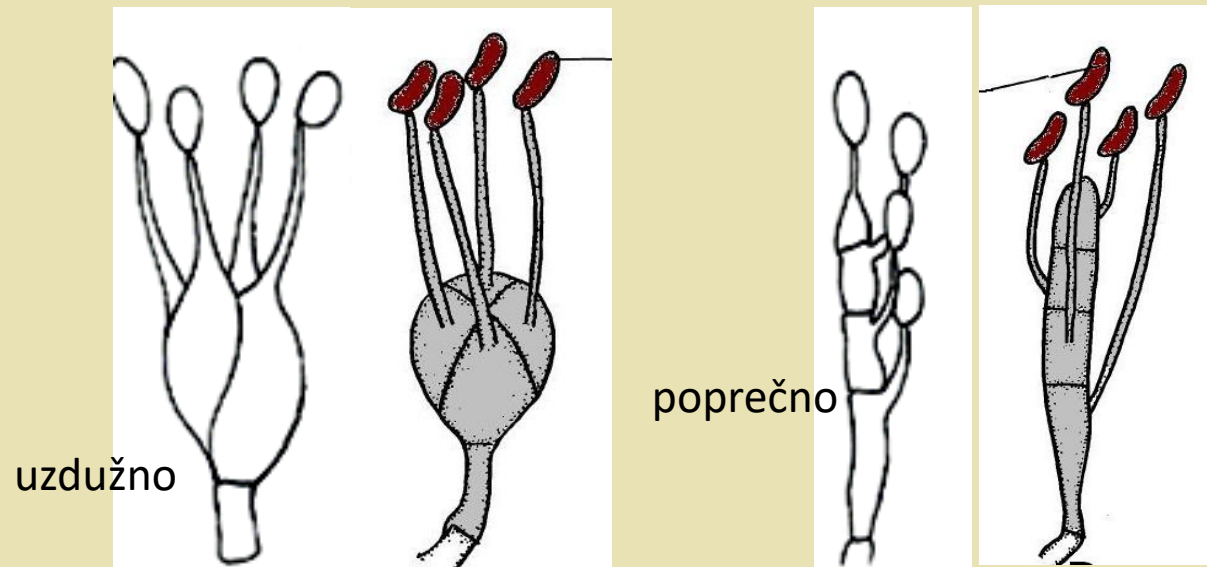
Dvije potklase:

- *Holobasidiomycetidae* - imaju jednoćelijsku - **holobazidiju** (većina vrsta)
- *Phragmobasidiomycetidae* - imaju četvoro-ćelijsku - **fragmobazidiju** (nastaje tako što se nakon mejoze jedra dijeli i sama bazidija (ćelija), uzdužno ili poprečno, na četiri jednojedarne ćelije)

holobazidija

fragmobazidija

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red Exobasidiales – endoparaziti biljaka – hipertrofija i izraštaji (gale) na domaćinu

Exobasidium vaccinii

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red *Dacrymycetales* - plodonosna tijela su sitna, obično želatinozna i živo obojena, u obliku sluzavih ljuspica, loptica, žbunića i sl.

Dacrymyces stillatus

Calocera viscosa

Dacrymyces palmatus

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

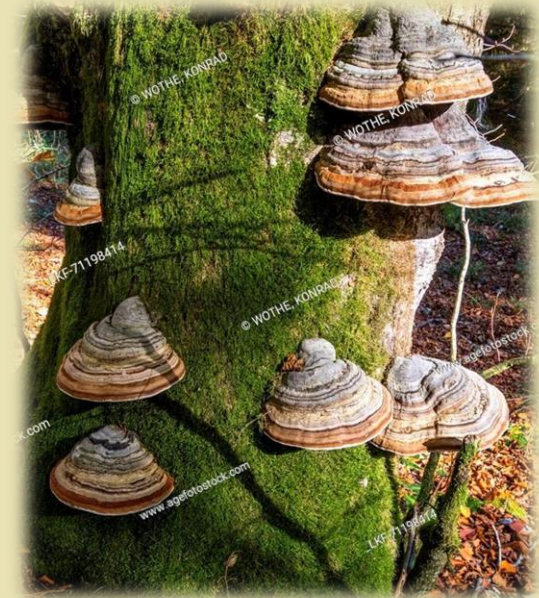
- **Red Aphyllophorales** - plodonosna tijela konzolasta ili koralnog izgleda, a ima i onih koja podsjećaju na pečurke. Himenofor – cjevast, bodljast ili rogljast.

Fomes fomentarius (trud) – razarač drveta, konzolast bazidiokarp, cjevast himenofor

2. godina

1. godina

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red Aphyllophorales

Merulius lacrymans - "kućna gljiva"

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red Aphyllophorales

Trametes versicolor – čuranov rep

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red *Aphylophorales*

Hericium erinaceus (lavlja griva) – bazidiokarp u obliku bijelog klupka sa dugim bodljastim djelovima u kojima nastaju spore (**ljekovita** za nervni sistem: multipla skleroza, demencija, Alchajmerova bolest, šizofrenija...)

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red Aphyllophorales

Ganoderma lucidum (reishi gljiva) – cjevast himenofor, ljekovita anti-kancerogena

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

- Red Aphyllophorales

Cantharelus cibarius (lisičarka) – ljevkast bazidiokarp, listast himenofor, mikorizna, jestiva

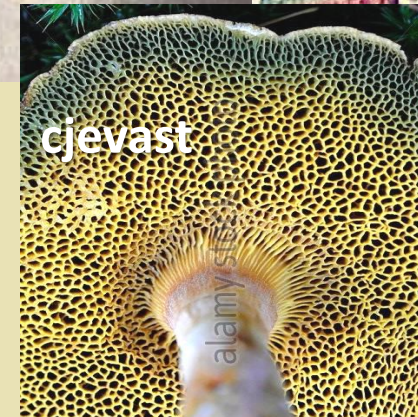

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

- Micelijum je višegodišnji i karakteriše se ravnomjernim centrifugalnim rastom - "**vilini krugovi**"
- Jednogodišnja mesnata plodonosna tijela - **pečurke** - himenofor je na donjoj strani, listast ili cjevast
- Saprofitske i mikorizne vrste
- Značajniji rodovi: *Agaricus*, *Boletus*, *Pleurotus*, *Amanita*, *Lepiota*, *Coprinus*, *Russula*, *Lactarius*

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Boletus edulis (vrganj) – cjevast himenofor, jestiva mikorizna vrsta

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Boletus satanas (ludara) – umjereno otrovna vrsta, cjevast himenofor

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Lactarius sp. (mliječnice) – listast himenofor, na mjestu povrede se pojavljuje mliječni sok

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Agaricus sp. (šampinjoni)

Prvobitni **djelimični omotač**
(*velum parziale*)

nakon raskidanja omotača,
ostaci su na dršci kao **prsten**
(*annulus*)

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Agaricus campestris (rudnjača)

Agaricus bisporus (gajeni šampinjoni)

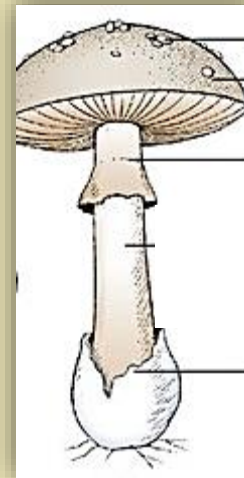
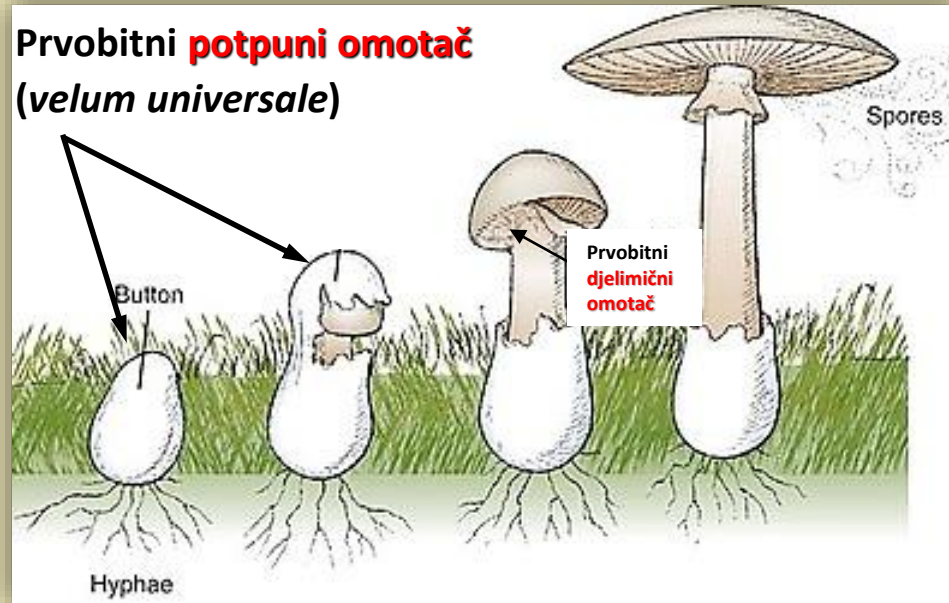

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Amanita sp. – u razviću ima i potpuni i djelimični omotač

ljuspice

prsten (*annulus*)

rukavac (*volva*)

Nakon raskidanja potpunog omotača, ostaci su u osnovi drške kao **rukavac (volva)** i na vrhu šešira kao **ljuspice**

Nakon raskidanja djelimičnog omotača, ostaci su na dršci kao **prsten (*annulus*)**

Klasa Hymenomyces

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Amanita muscaria (crvena muhara)

Amanita phalloides
(zelena pupavka)

Amanita verna
(bijela pupavka)

smrtno otrovne!!!

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

Lepiota procera (sunčanica) – jedna od najkrupnijih gljiva, jestiva

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Holobasidiomycetidae

Red Agaricales

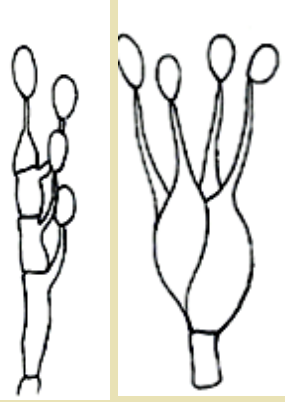
Pleurotus ostreatus (bukovača) – asimetrična drška, raste u buketu, često gajena vrsta

Klasa Hymenomyces

2. Podklasa Phragmobasidiomycetidae – želatinozne gljive

Želatinozni, često pihtijasti bazidiokarpi na drvnoj masi u šumama, saprofitske

Auricularia auricula judae (judino uho)

Klasa Hymenomycetes

Podklasa Phragmobasidiomycetidae – želatinozne gljive

Tremella mesenterica - u vidu pihtijastih jastučića, žute ili narandžaste boje

Tremella fuciformis - gljiva mudrosti-podstiče učenje, poboljšava memoriju, podmlađuje kožu; za izradu supa, pudinga...

2. Klasa Gasteromycetes

- Angiokarpna plodonosna tijela – peridija (zid) i sporogena gleba
- Uglavnom saprofitske i mikorizne

Red Lycoperdales (puhare)

- Gleba dok je mlada, sadrži komorice sa bazidijama, a kasnije se raspada u praškastu masu u kojoj se nalaze basidiospore i kapilicije
- Peridija dvoslojna (egzoperidija i endoperidija)

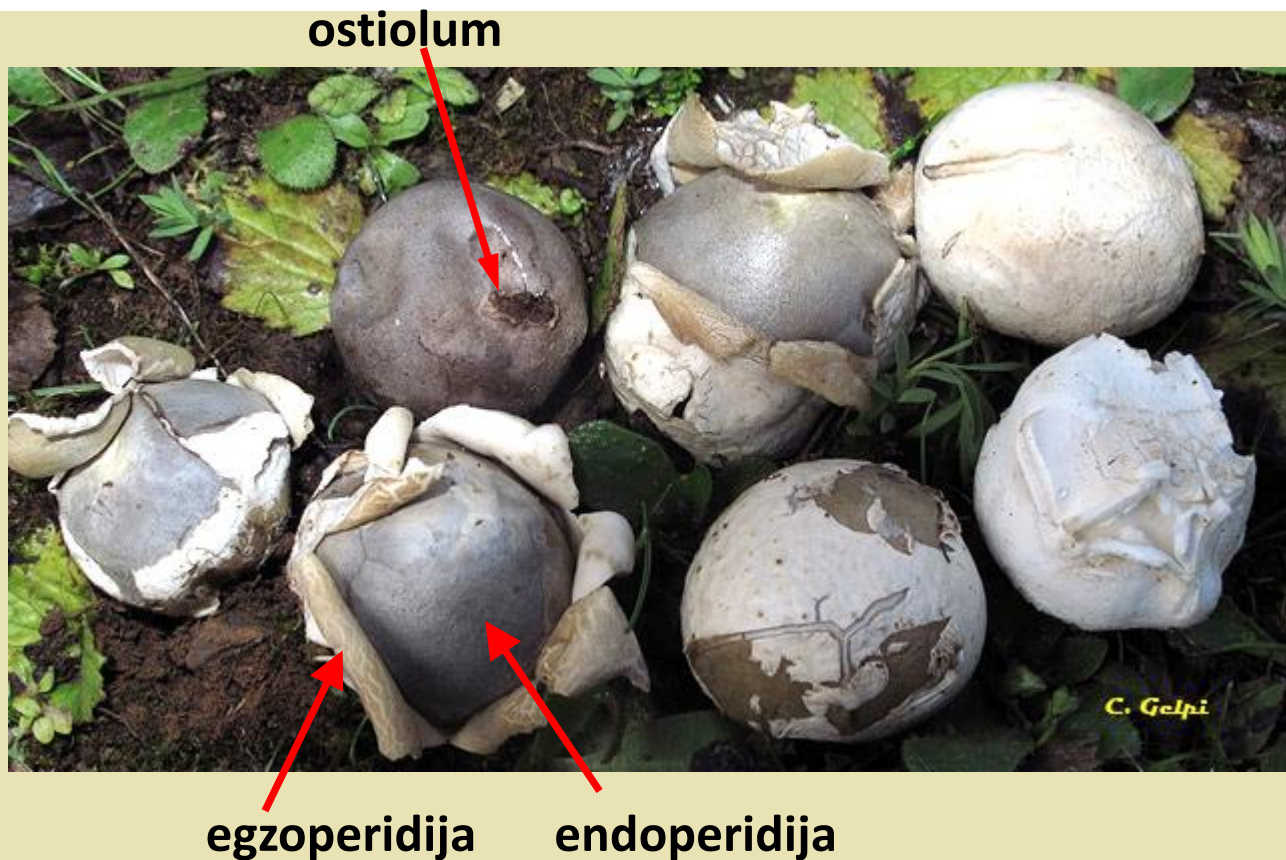
Lycoperdon

2. Klasa Gasteromycetes

red Lycoperdales

Bovista plumbea – pri sazrijevanju egzoperidija puca i ljušti se, a endoperidija se otvara ostiolomom (u vršnom dijelu) – otvor za izbacivanje spora

2. Klasa Gasteromycetes

red Lycoperdales

Geastrum (zvjezdasta puhara) – egzoperidija se otvara u vidu zvjezdastih režnjeva, a endoperidija se otvara ostiolumom

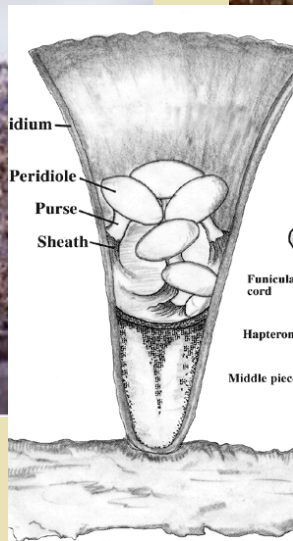

2. Klasa Gasteromycetes

red Nidulariales

Zrela plodonosna tijela su u vidu pehara ili zdjelice i u unutrašnjosti imaju sitna sočivasta tjelašca - peridiole u kojima su bazidije. Rasijavaju se kišnim kapima.

Cyathus striatus (ptičje gnijezdo)

2. Klasa Gasteromycetes

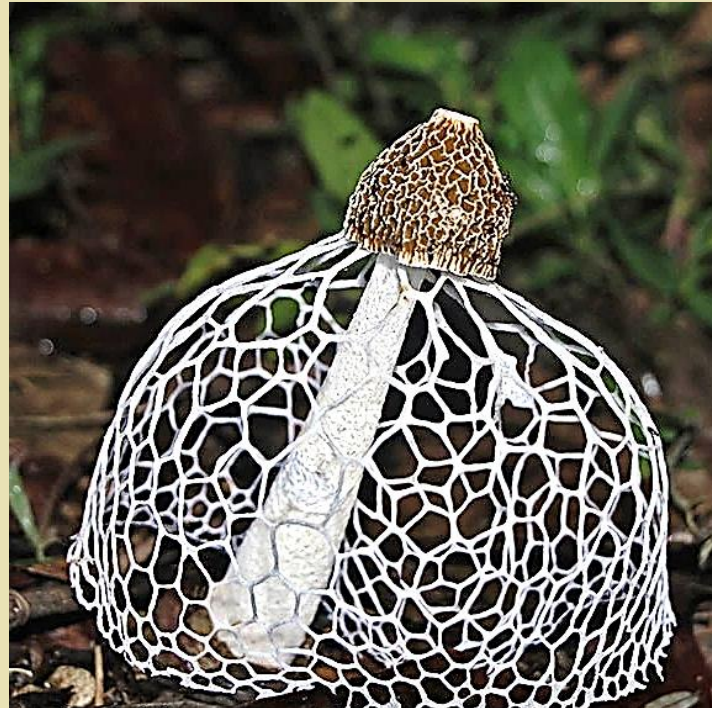
red Phallales

Mlada plodonosna tijela su loptasta. Pri sazrijevanju egzoperidija puca i izlazi zrelo plodonosno tijelo u kojem endoperidija obavija sterilni receptakulum (drška) i sporogenu glebu (u vršnom dijelu) koja ima ostiolum za oslobađanje spora. Sluz privlači insekte – rasijavanje spora

Phallus impudicus

P. indusiatus (nevestin veo)

P. multicolor

2. Klasa Gasteromycetes

red Phallales

Clathrus archeri (đavolji prsti)

3. Klasa Teliomycetes

- Ne obrazuju plodonosna tijela zbog parazitskog načina života
- Fitopatogene vrste – paraziti viših biljaka
- Bazidije (fragmobazidije) nastaju klijanjem debelozidnih **trajnih spora** – teliospora, koje imaju funkciju preživljavanja nepovoljnih uslova

Klasa obuhvata **dva reda**:

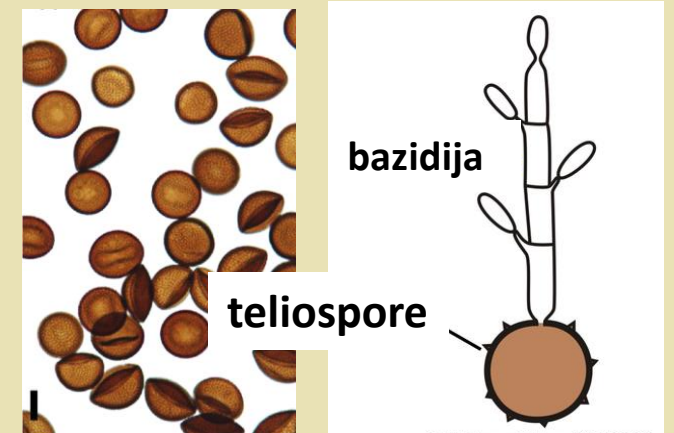
- red: ***Ustilaginales*** (“garke”)

- red: ***Uredinales*** (“rđe”)

3. Klasa Teliomycetes

Red Ustilaginales – „garke“

- Paraziti viših biljaka – bolesti “garke”.
- Simptomi: crna praškasta masa – **teliospore**
- Klijanjem teliospora nastaje **bazidija**
- Bazidija je višećelijska (fragmobazidija)

simptomi oboljenja
na domaćinu

Ustilaginales –
ciklus razvića

klijanjem teliospora nastaje **bazidija**

teliospore (2n)

mejoza

bazidiospore (n)

plazmogamija

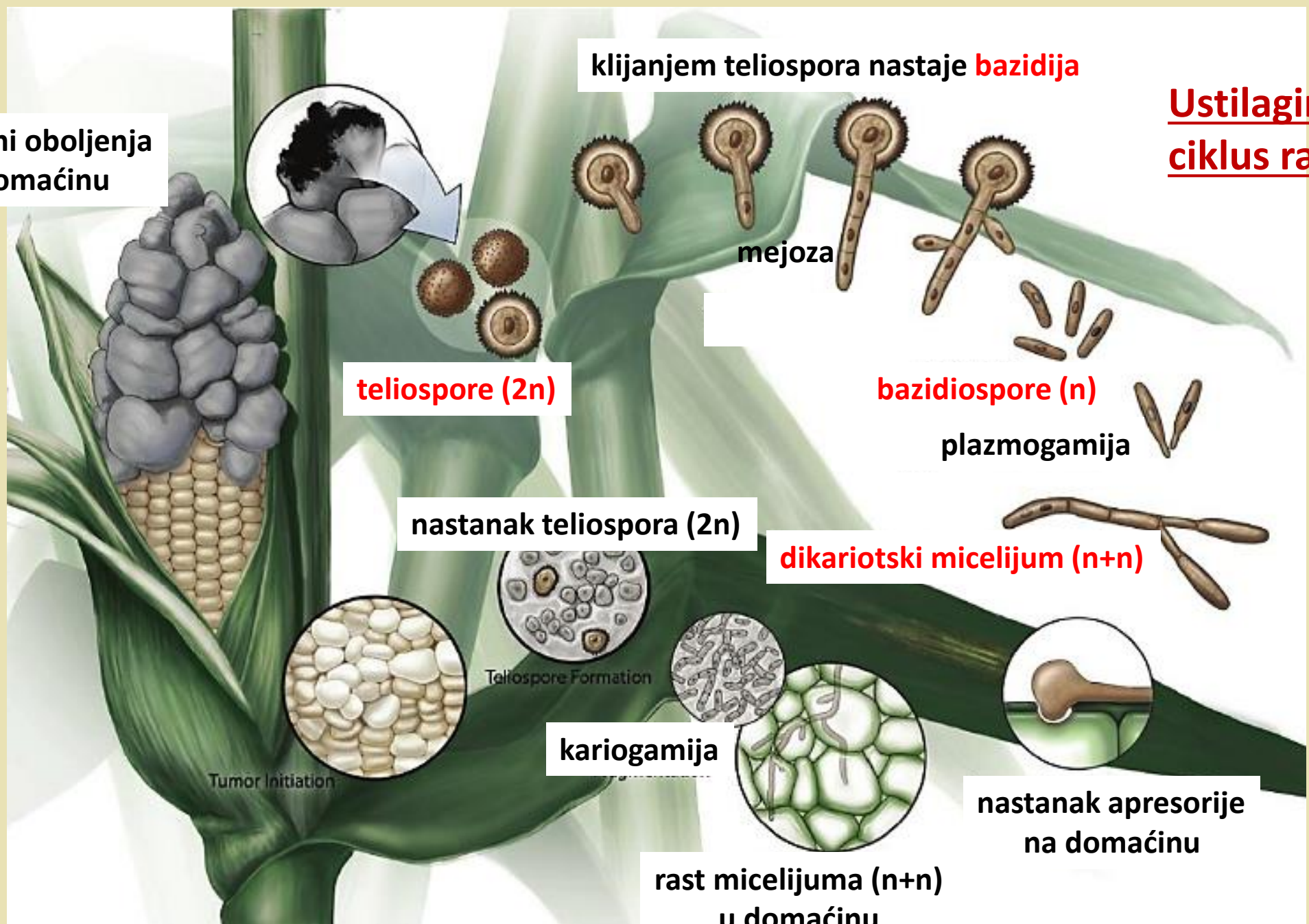
nastanak teliospora (2n)

dikariotski micelijum (n+n)

kariogamija

nastanak apresorije
na domaćinu

rast micelijuma (n+n)
u domaćinu

3. Klasa Teliomycetes

red Ustilaginales

Ustilago zae (maydis) (mjehurasta gar kukuruza) – napada sve nadzemne djelove biljke i izaziva pojavu tumorskih izraslina

na klipu

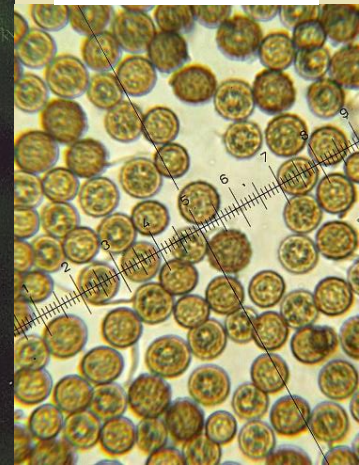
na klasu

na listu

teliospore

3. Klasa Teliomycetes

red Ustilaginales

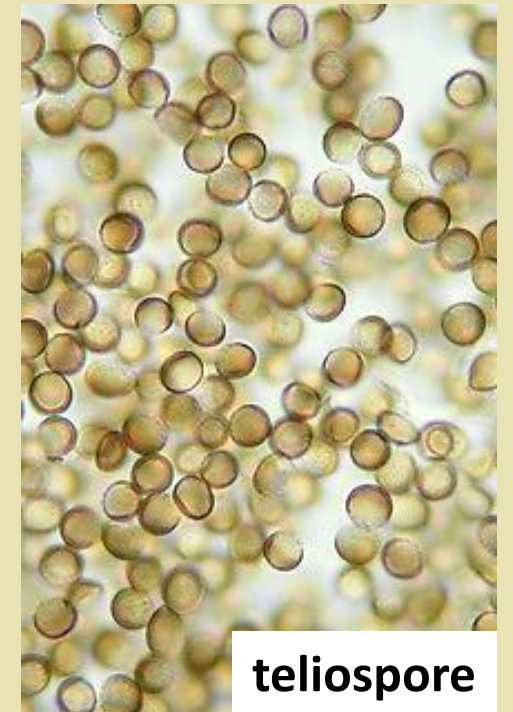
Ustilago nuda (otvorena gar ječma) – napada uglavnom klasiće

3. Klasa Teliomycetes

red Ustilaginales

Ustilago avenae (otvorena gar ovsá) – napada uglavnom klasiće

3. Klasa Teliomycetes

red Ustilaginales

Ustilago tritici (crna gar pšenice) – uglavnom napada klasiće

teliospore

3. Klasa Teliomycetes

Red Uredinales – „rđe“

- Micelijum sadrži masne kapi sa narandžastim pigmentom - lipohromom – otuda naziv rđe
- U ciklusu razvića javlja se nekoliko različitih stadijuma. U svakom od njih se razvijaju različite spore i u njihovom nastanku postoji pravilan redosljed
- Vrste koje obrazuju svih 5 tipova spora zovu se **potpune** ili **euforme**
- Vrste sa nepotpunim razvojnim ciklusom ne obrazuju svih 5 tipova spora – **nepotpune** ili **brahiforme**
- Vrste koje ciklus razvića počnu i završe na istom domaćinu nazivaju se **autecke**, a one koje imaju dva domaćina su **heterecke**

3. Klasa Teliomycetes

red Uredinales

Puccinia graminis (žitna rđa)

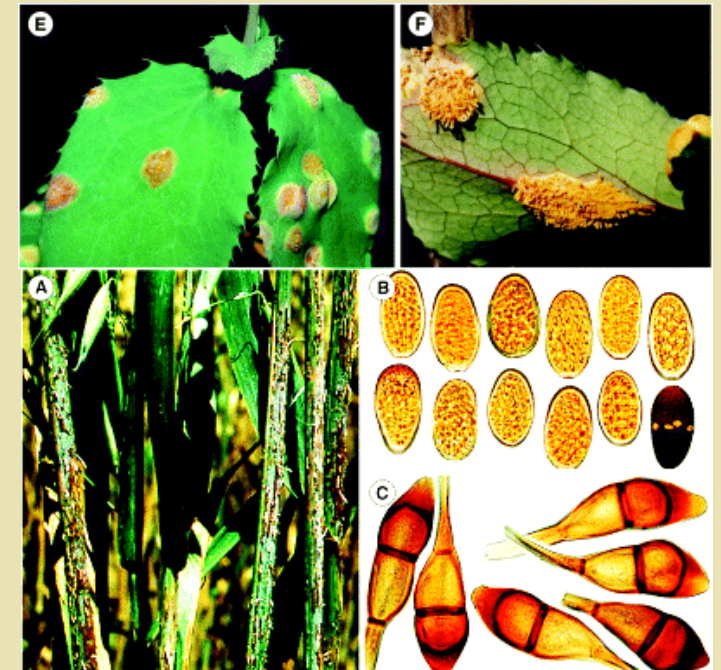
- **heterecka vrsta** - ciklus razvića se ostvaruje na dva različita domaćina: na vrstama roda ***Berberis*** (šimširika) i na biljkama iz fam. ***Gramineae*** (trave i žitarice)
- **euforma vrsta** - tokom ciklusa se obrazuje svih 5 tipova spora – **potpuno razviće**: teliospore, bazidiospore, piknospore, ecidiospore i uredospore

I domaćin - *Berberis* (šimširika)

II domaćin - *Gramineae* (trave)

3. Klasa Teliomycetes

red Uredinales

Puccinia graminis (žitna rđa) – ciklus razvića

TELIOSPORE (ZIMSKE SPORE) – su dvoćelijske, pomoću njih gljiva prezimljava
Na proljeće klijaju i iz njih nastaje **BAZIDIJA sa bazidiosporama** – početak ciklusa

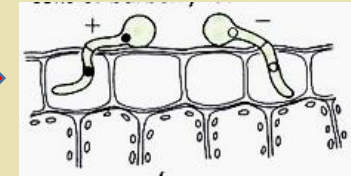

3. Klasa Teliomycetes

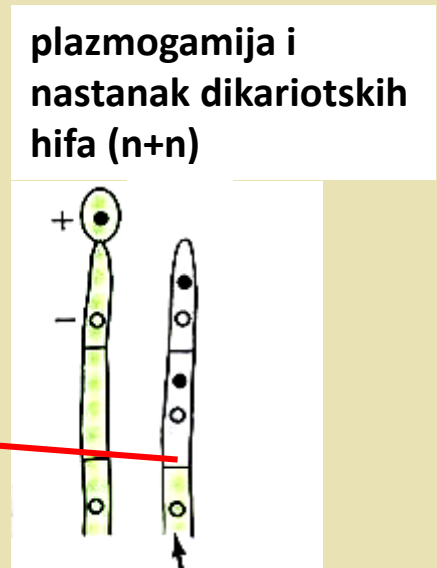
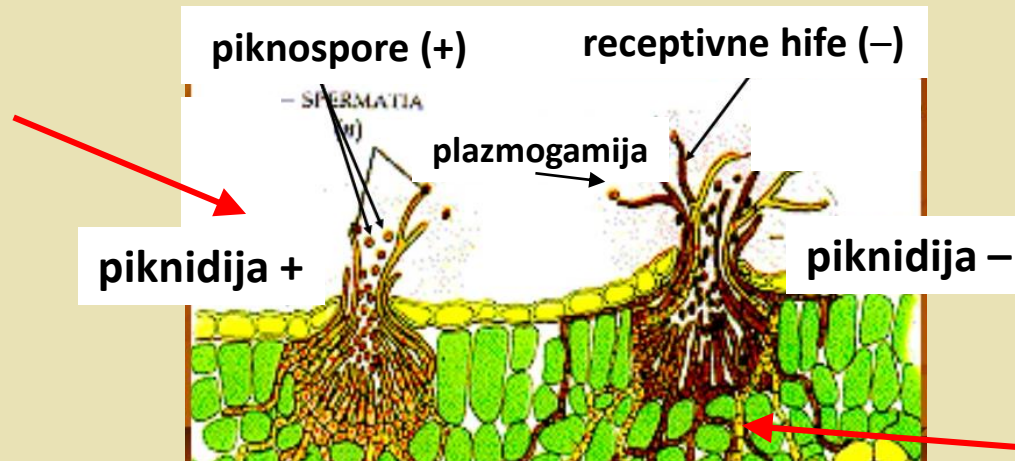
Puccinia graminis (žitna rđa) – ciklus razvića

red Uredinales

- 1) **Bazidiospore** klijaju kad padnu na šimširiku (**I domačin**) → i na listu domačina se razvijaju haploidni micelijumi (+ i -)
- 2) Ovi micelijumi na licu lista obrazuju **PIKNIDIJE** – strukture sa **piknosporama** („spermacije“ +) i **receptivnim hifama** („ženske strukture“ -) – **narandžaste pjege na licu lista**

Pomoću insekata, piknospore se prenose na receptivne hife i dešava se **plazmogamija** (polni proces) – nastaju **dikariotske hife** – rastu ka naličju lista

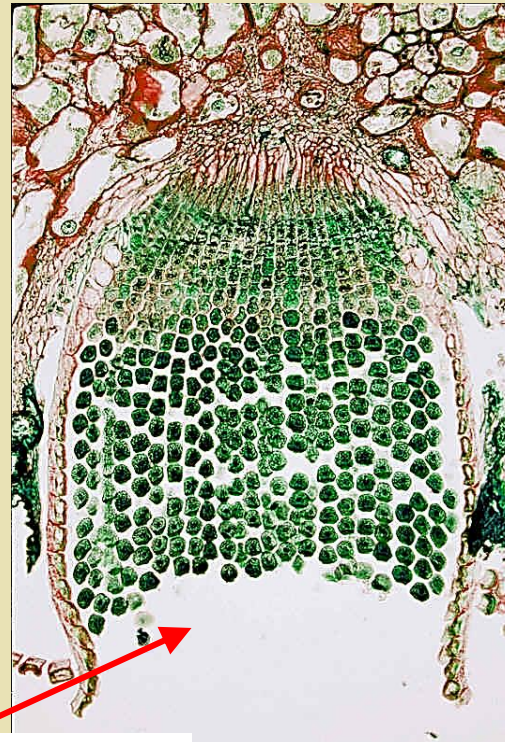
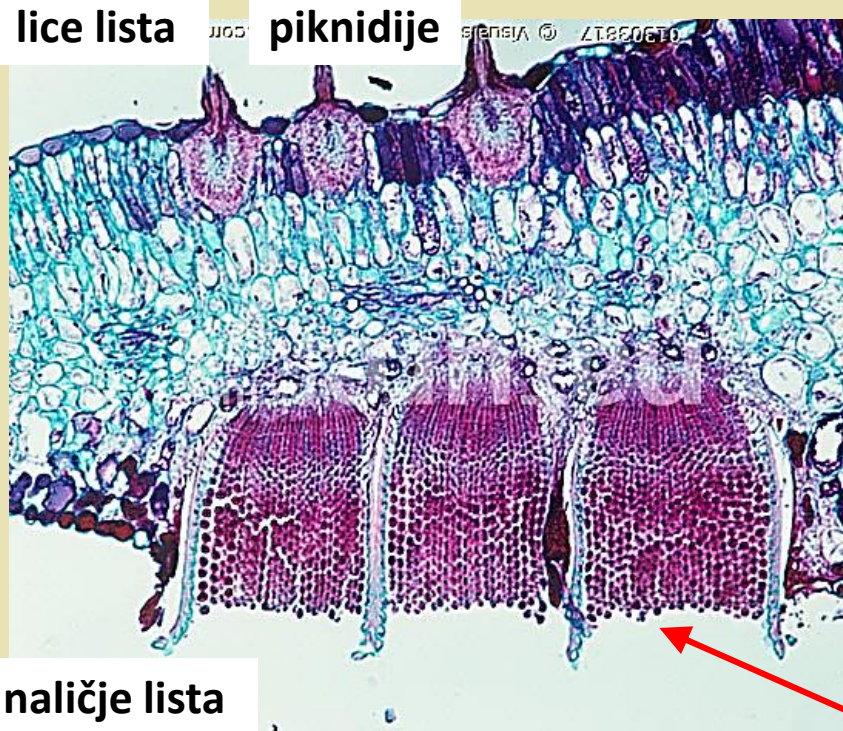

3. Klasa Teliomycetes

red Uredinales

Puccinia graminis (žitna rđa) – ciklus razvića

3) Dikariotske hife rastu od lica ka naličju lista šimširike i na epidermisu **naličja lista** obrazuju strukture **ECIDIJE** sa **ecidiosporama** (**proljećne spore**). Grupe ecidija na naličju lista šimšira stvaraju **narandžaste pjege**

ecidija sa **ecidiosporama**

naličje lista

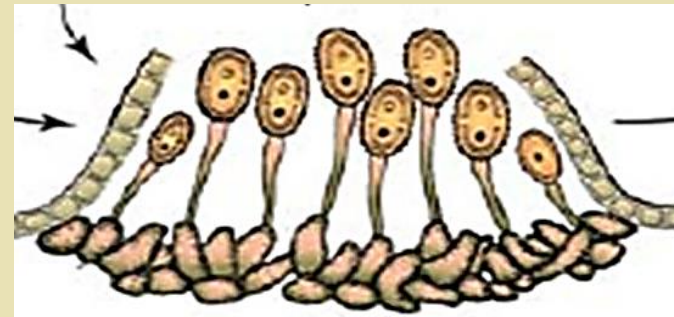
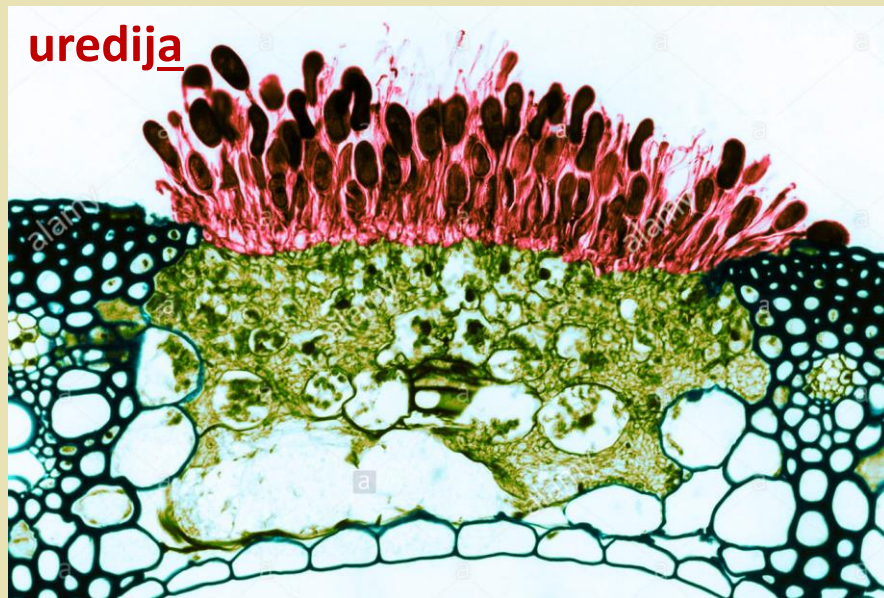
naličje lista

3. Klasa Teliomycetes

red Uredinales

Puccinia graminis (žitna rđa) – ciklus razvića

- 4) Eoidiospore šire zarazu sa šimširike na II domaćina (trave – *Gramineae*). Tu klijaju i obrazuju dikariotski micelijum na kojem nastaju strukture **UREDIIJE** sa uredosporama (ljetnje spore). One razaraju epidermis trave i stvaraju **rđaste prevlake**. Uredospore šire dalje zarazu na nove trave tokom cijelog ljeta.

3. Klasa Teliomycetes

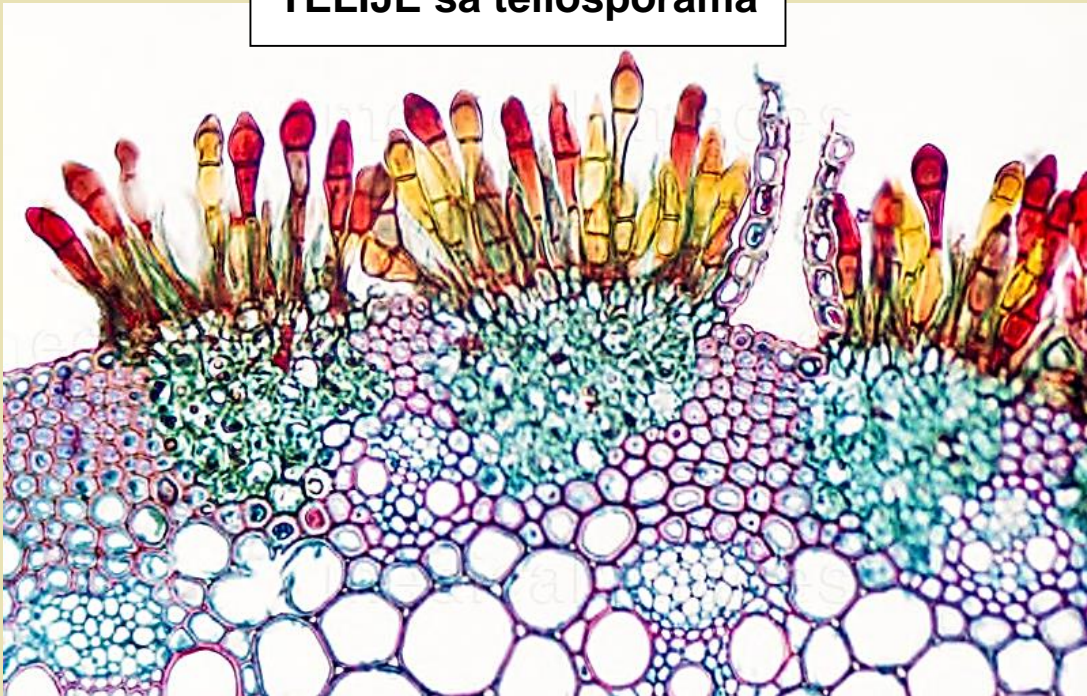
red Uredinales

Puccinia graminis (žitna rđa) – ciklus razvića

5) Krajem ljeta micelijum gljive na travama obrazuje strukture - **TELIJE** sa **teliosporama** (zimske spore) – “crna rđa” na travama

Teliospore prezimljavaju i na proljeće klijaju - čitav ciklus se ponavlja

TELIJE sa teliosporama

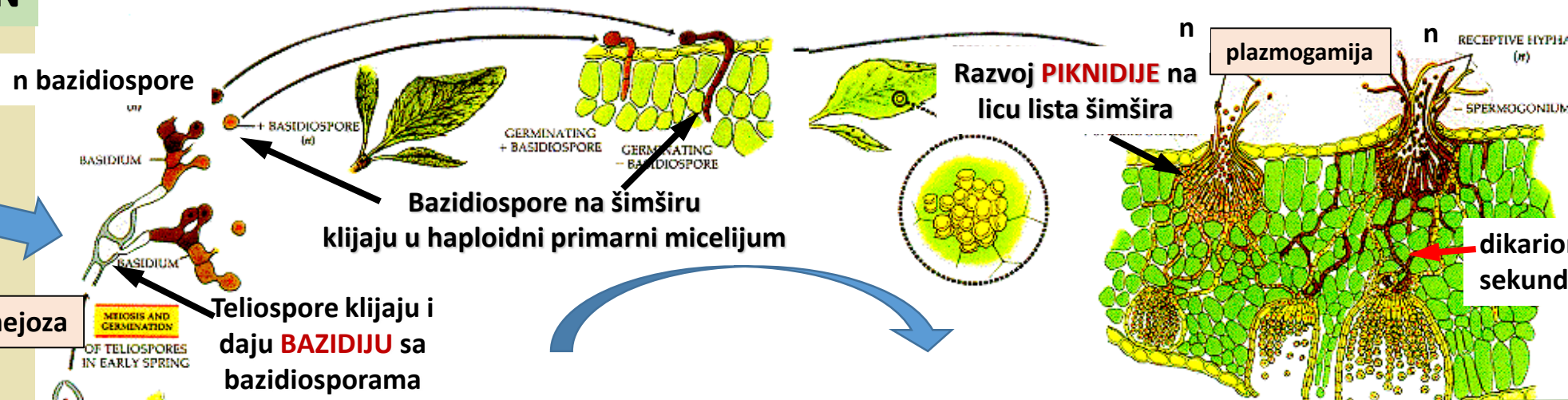
dvoćelijske
teliospore

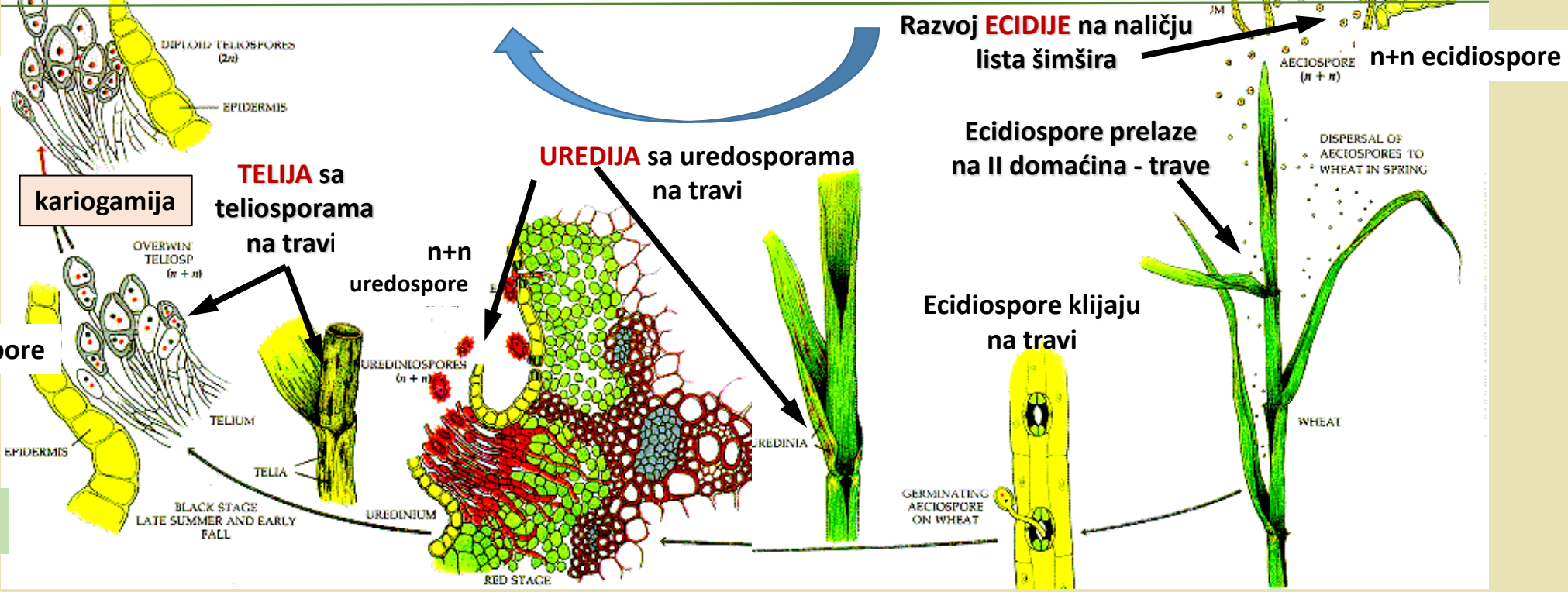
crna rđa

I DOMAĆIN

2n teliospore

II DOMAĆIN

Puccinia graminis – ciklus razvića